

Fit

Tjeerd Blacquière

2009 is een feestjaar: in februari was het 200 jaar geleden dat Charles Darwin werd geboren, in november zal het 150 jaar geleden zijn dat 'On the Origin of Species....' het licht zag. Kranten, radio en televisie besteden ruim aandacht aan het werk van Darwin en aan de gevolgen die zijn ontdekking heeft gehad en heeft in onze maatschappij en ons denken. Het blijft snoepen dit jaar.

En het werkt, al die publiciteit! Werden vroeger belangrijke wijsheden extra diep ingewreven met een Einstein-quote, onlangs hoorde ik "want Darwin zegt.....". Het is dus waar: met stip gestegen.

Survival of the fittest

Dat is waarschijnlijk wel de bekendste korte en veel gebezigde quote van Darwin. En omdat het gaat om de 'struggle for life' snapt iedereen gevoelsmatig dat je wel 'fit' zult moeten zijn om deze strijd te winnen. Ik ga mij niet voegen in de betogen van Maarten't Hart en Midas Dekkers over de bijdrage van deze 'fitheid' aan 'survival' in Darwins geest. Maar het geeft aan hoe gemakkelijk heel bekende begrippen uit een verwante taal misverstaan kunnen worden: overleving van de meest aangepaste, de meest passende. Het gaat dan meteen over een heel ander begrip.

Survival van de honingbij: behoort ze nog bij de 'fittest'?

We horen dezer dagen veel over de achteruitgang van de honingbij, en over de vermindering van de 'vitaliteit'. (vitaliteit komt wel weer dicht bij 'fit' op zijn Nederlands). Imkers hebben problemen met de overleving van hun bijenvolken, en het gaat steeds minder 'vanzelf'. De varroa mijt is een van de belangrijke aanstichters van de achteruitgang van de bijen. Sommige imkers roepen dan ook op om in de geest van Darwin de evolutie zijn werk te laten doen: laat onze honingbij en varroa aan elkaars lot over, dan ontstaat er wel co-evolutie en uiteindelijk afdoende resistentie. Zoals ook het geval is bij de Indische honingbij (*Apis cerana*). Maar is dat ook zo? Mogen we dat verwachten? Is succes verzekerd?

Uitsterven

Darwin vestigt bij zijn uitleg over het ontstaan van soorten door middel van natuurlijke selectie veel aandacht op het uitsterven van soorten: alles wat niet tot de best aangepaste typen behoort, sterft uit. Dat zou natuurlijk ook kunnen gebeuren met onze honingbijen. Sterker nog: die kans is groter dan de kans op succes. Als we om ons heen kijken zijn de tekenen niet zo positief: het experiment om varroa en onze honingbij 'er samen uit te laten komen' via co-evolutie is in de natuur al uitgevoerd. En het is mislukt: overal zijn sinds de komst van varroa de wilde honingbijvolken uitgestorven.

Moeten we de hoop opgeven?

Nee, gelukkig nog niet. Het zou bijvoorbeeld ook kunnen zijn dat alleen in het begin alle volken dood gaan: een nieuwe parasiet is vaak in het begin veel agressiever dan later. Ook zou het kunnen dat in de natuur de selectie niet goed op gang kwam, omdat het merendeel van de volken van imkers is, die varroa bestrijden. De bijdrage van de darren uit die volken werkt tegen de selectie van de wilde volken in. Gelukkig zijn er een paar positieve kleine lichtpuntjes: zowel in Noord Amerika als in Europa (Frankrijk) zijn wilde volken aangetroffen, die redelijk lang overleven, ondanks varroa. Ook het experiment op Gotland geeft hoop.

Het is ook heel spannend wat varroa in Afrika gaat doen: daar zijn de meeste volken juist wild, en maar een klein deel wordt gehouden door imkers. Dat geeft iets meer hoop voor 'survival'.

Het is een feestjaar, wanhoop 'does not fit'.